

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

6. června 2018*

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v občanských věcech – Úpadkové řízení – Nařízení (ES) č. 1346/2000 – Článek 15 – Účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty – Pojem ‚probíhající soudní řízení‘ – Řízení ve věci samé, jehož cílem je uznání pohledávky“

Ve věci C-250/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko) ze dne 26. dubna 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 12. května 2017, v řízení

Virgílio Tarragó da Silveira

proti

Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení C. Vajda, předseda senátu, E. Juhász a K. Jürimäe (zpravodajka), soudci,

generální advokát: M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za V. Tarragó da Silveiru P. de Almeidou, L. Mesquitou a E. Viveirosem, advogados,
- za Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA N. Líbano Monteirem, F. da Cunha Matosem a S. Estima Martins, advogados,
- za portugalskou vládu L. Inez Fernandesem, M. Figueiredem a P. Lacerdou, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi M. Afonso a M. Heller, jakož i M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

* Jednací jazyk: portugálština.

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 15 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. 2000, L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Virgíliem Tarragó da Silveirem a Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA ve věci uhrazení částky dlužné z titulu odměny za finanční služby, které V. Tarragó da Silveira poskytl společnosti Espírito Santo Financial Group SA předtím, než byl na tuto společnost prohlášen úpadek, jakož i náhrady škody způsobené nesplněním smlouvy o poskytování služeb.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 8, 23 a 24 odůvodnění nařízení č. 1346/2000 uvádějí:

„(8) K dosažení cíle zvýšení účinnosti a zrychlení úpadkových řízení s mezinárodním dopadem je nezbytné a vhodné, aby ustanovení o příslušnosti, uznávání a rozhodném právu v této oblasti byla obsažena v právním aktu Společenství, který je závazný a přímo použitelný v členských státech.

[...]

(23) Toto nařízení stanoví v oblasti své působnosti jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Pokud není stanoveno jinak, měly by být použity právní předpisy státu, který řízení zahájil (*lex concursus*). Tato kolizní norma jednotlivých států by měla platit pro hlavní i územní řízení. *Lex concursus* určuje veškeré procesní i hmotněprávní účinky úpadkového řízení na osoby a právní vztahy. Upravuje veškeré podmínky pro zahájení, vedení a skončení úpadkového řízení.

(24) Automatické uznávání úpadkového řízení, na které se zpravidla vztahují právní předpisy státu, který řízení zahájil, se může dostat do rozporu s pravidly, na jejichž základě jsou právní úkony prováděny v jiném členském státě. K ochraně oprávněných očekávání a právní jistoty v členských státech jiných než ve státě, ve kterém bylo řízení zahájeno, by měly být přijaty určité výjimky z obecného pravidla.“
- 4 Článek 4 odst. 1 a 2 písm. f) tohoto nařízení stanoví:

„1. Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (dále jen ‚stát, který řízení zahájil‘).

2. Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména,

[...]

f) účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení;

[...]“

- 5 Článek 15 uvedeného nařízení stanoví:

„Účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty se řídí právem členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná.“

- 6 Článek 16 odst. 1 první pododstavec téhož nařízení stanoví:

„Rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení učiněné soudem členského státu, který je příslušný podle článku 3, je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil.“

Portugalské právo

- 7 Článek 277 písm. e) Código do Processo Civil (občanský soudní řád) zní takto:

„Není důvodné vydat rozhodnutí v případě:

[...]

e) zániku právního zájmu na pokračování v řízení.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 8 Dne 25. července 2008 podal V. Tarragó da Silveira, který má bydliště v Londýně (Spojené království), k Tribunal de Comarca de Lisboa (okresní soud v Lisabonu, Portugalsko) žalobu znějící na vymáhání pohledávky založené na smlouvě o poskytování služeb proti společnosti Espírito Santo Financial Group, jež má své sídlo v Lucembursku.
- 9 V průběhu tohoto řízení prohlásil Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (okresní soud v Lucemburku, Lucembursko) dne 10. října 2014 úpadek společnosti Espírito Santo Financial Group. Od tohoto data se tudíž majetková podstata společnosti Espírito Santo Financial Group, zastoupená lucemburským insolvenčním správcem jmenovaným tímto soudem, stala žalovanou v tomto řízení.
- 10 Usnesením ze dne 1. června 2015 Tribunal de Comarca de Lisboa (okresní soud v Lisabonu) na základě čl. 277 písm. e) občanského soudního řádu a rozsudku Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko) o stanovení judikatury č. 1/2014 ze dne 8. května 2013 rozhodl, že není důvodné vydat rozhodnutí, přičemž měl za to, že vzhledem k zahájení úpadkového řízení v Lucembursku je třeba použít na projednávaný případ článek 15 nařízení č. 1346/2000.
- 11 Virgílio Tarragó da Silveira podal odvolání proti tomuto usnesení k Tribunal da Relação de Lisboa (odvolací soud v Lisabonu), který rozsudkem ze dne 7. července 2016 potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně.
- 12 Virgílio Tarragó da Silveira podal proti tomuto rozsudku kasační opravný prostředek k Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko). Na podporu svého kasačního opravného prostředku tvrdí, že článek 15 nařízení č. 1346/2000 není použitelný na probíhající soudní řízení, jejichž předmětem je určený majetek nebo práva, a soudní řízení, jejichž předmětem je peněžitá povinnost, nespádají do působnosti tohoto nařízení. Uvádí tedy, že v projednávaném případě se na základě obecného pravidla upravujícího kolizní normy uvedeného v článku 4 zmíněného nařízení musí účinky

úpadkového řízení zahájeného v Lucembursku řídit právem členského státu, v němž bylo toto řízení zahájeno, v tomto případě Lucemburského velkovévodství. Je přitom toho názoru, že na rozdíl od portugalského práva lucemburské právo nepředepisuje ukončení probíhajícího soudního řízení.

- 13 Insolvenční správce společnosti Espírito Santo Financial Group tvrdí, že článek 15 nařízení č. 1346/2000 se použije na veškerá řízení probíhající před soudem jiného členského státu, než je stát, který zahájil úpadkové řízení týkající se určeného nebo neurčeného majetku nebo práv, pokud náleží do majetkové podstaty.
- 14 Postaven před tyto rozdílné názory, předkládající soud má pochybnosti, pokud jde o působnost článku 15 nařízení č. 1346/2000.
- 15 Za těchto podmínek se Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být článek 15 [nařízení č. 1346/2000] vykládán v tom smyslu, že se použije na řízení probíhající před soudem členského státu, jehož předmětem je uložení povinnosti dlužníkovi zaplatit peněžitou částku dlužnou na základě smlouvy o poskytování služeb, jakož i peněžitou náhradu škody způsobené nesplněním této smluvní povinnosti, pokud: i) úpadek dlužníka byl prohlášen v úpadkovém řízení probíhajícím před soudem jiného členského státu a ii) prohlášení úpadku se vztahuje na veškerý majetek dlužníka?“

K předběžné otázce

- 16 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda článek 15 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije na řízení probíhající před soudem členského státu, jehož předmětem je uložení povinnosti dlužníkovi zaplatit peněžitou částku dlužnou na základě smlouvy o poskytování služeb a peněžitou náhradu škody způsobené nesplněním této smluvní povinnosti, pokud úpadek tohoto dlužníka byl prohlášen v úpadkovém řízení probíhajícím před soudem jiného členského státu a toto prohlášení úpadku se vztahuje na veškerý majetek dlužníka.
- 17 Článek 4 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 stanoví, že pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno. Tento článek tedy stanoví obecné pravidlo upravující kolizní normy použitelné na přeshraniční úpadková řízení, jakož i na jejich účinky.
- 18 Jako výjimku z tohoto pravidla článek 15 tohoto nařízení stanoví, že účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty se řídí právem členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná.
- 19 Předkládající soud chce zjistit, zda – jak tvrdí V. Tarragó da Silveira – omezuje slovní spojení „majetek nebo právo náležející do majetkové podstaty“ působnost článku 15 nařízení č. 1346/2000 jen na probíhající soudní řízení týkající se určeného majetku nebo práva. Jinými slovy, tento článek by se použil jen na probíhající soudní řízení týkající se určeného práva, jehož je dlužník nositelem, nebo na určený majetek, kterým tento disponuje. Má ovšem za to, že tomu tak není v případě soudního řízení týkajícího se uhrazení peněžitě částky z důvodu smluvní povinnosti.
- 20 Podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že formulace použitá v jedné z jazykových verzí ustanovení unijního práva nemůže sloužit jako jediný základ pro výklad tohoto ustanovení ani jí nemůže být přiznána přednostní povaha vzhledem k jiným jazykovým verzím. Ustanovení unijního práva musí být totiž vykládána a používána jednotně na základě znění vypracovaných ve všech jazycích Evropské unie (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. července 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, bod 38 a citovaná judikatura).

- 21 V tomto ohledu je třeba poznamenat, že jednotlivé jazykové verze tohoto ustanovení nejsou jednoznačné. V anglické, francouzské a italské verzi jsou totiž použita mimo jiné slovní spojení „an asset or a right of which the debtor has been divested“, „un bien ou un droit dont le débiteur est dessaisi“ a „un bene o a un diritto del quale il debitore è sprossessato“. Naproti tomu ve španělské, české, dánské a německé verzi jsou použita mimo jiné slovní spojení „un bien o un derecho de la masa“, „majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty“, „et aktiv eller en rettighed i massen“ a „einen Gegenstand oder ein Recht der Masse“.
- 22 Vzhledem k judikatuře uvedené v bodě 20 tohoto rozsudku, jakož i k rozdílům vyplývajícím z jednotlivých jazykových verzí článku 15 nařízení č. 1346/2000 nemůže být výklad tohoto článku založen jen na jeho znění.
- 23 I když znění tohoto článku není jednoznačné, kontext a cíle uvedeného článku vyžadují výklad v tom smyslu, že jeho působnost nemůže být omezena jen na probíhající řízení týkající se určeného majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty.
- 24 Pokud jde zaprvé o kontext, článek 15 nařízení č. 1346/2000 musí být totiž vykládán ve spojení s čl. 4 odst. 2 písm. f) téhož nařízení, v němž se odlišují „probíhající řízení“ od ostatních „řízení zahájených jednotlivými věřiteli“ (rozsudek ze dne 9. listopadu 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, bod 32). Toto posledně uvedené ustanovení však nijak neuvádí, že takové probíhající soudní řízení, jako je řízení, o které se jedná ve věci v původním řízení, se musí týkat určeného majetku nebo práva. Použití obecného výrazu „probíhající soudní řízení“ naopak potvrzuje, že se článek 15 nařízení č. 1346/2000 použije na probíhající soudní řízení týkající se nejen určeného majetku nebo práva, nýbrž v širším smyslu na probíhající řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty.
- 25 Dále je třeba konstatovat, že majetek nebo práva „náležející do majetkové podstaty“ ve smyslu článku 15 nařízení č. 1346/2000 jsou ta, která náležejí do majetkové podstaty z důvodu zahájení úpadečného řízení. Avšak čl. 16 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví, že rozhodnutí o zahájení takového úpadečného řízení je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil. Slovní spojení „majetek nebo práva náležející do majetkové podstaty“ neoznačuje tudíž jen určený majetek nebo práva dlužníka, ale jeho cílem je spíše označit majetkovou podstatu dlužníka, která vyplývá ze zahájení úpadečného řízení.
- 26 Pokud jde zadruhé o cíle nařízení č. 1346/2000, je třeba uvést, že by bylo v rozporu s cílem sledovaným tímto nařízením, který vyplývá z jeho bodu 8 odůvodnění, a sice zvýšení účinnosti a zrychlení úpadečných řízení s mezinárodním dopadem, uložit, ve vztahu k soudním řízením týkajícím se peněžité povinnosti, soudu, který rozhoduje o věci, povinnost, aby v probíhajícím řízení použil cizí právo s jediným cílem určit účinky zahájení úpadečného řízení v jiném členském státě na toto řízení. Mohlo by to zpozdít rozhodnutí tohoto soudu týkající se zjištění a stanovení výše případné pohledávky a případně zabránit věřiteli v tom, aby včas přihlásil svou pohledávku mezi pasiva majetkové podstaty vytvořené v tomto úpadečném řízení.
- 27 V souladu s cílem uvedeným v předchozím bodě umožňuje tedy výklad článku 15 nařízení č. 1346/2000 podaný v bodě 23 tohoto rozsudku soudu, před kterým probíhá řízení, určit účinky zahájení úpadečného řízení na toto řízení na základě svého vnitrostátního práva.
- 28 Z výše uvedeného vyplývá, že působnost článku 15 nařízení č. 1346/2000 nemůže být omezena jen na probíhající řízení týkající se určeného majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty.
- 29 Je však třeba upřesnit, že tento článek nemůže být bez rozdílů použit na veškerá probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty.

- 30 Soudní dvůr již poukázal na to, že by bylo nelogické vykládat článek 15 nařízení č. 1346/2000 tak, že by se vztahoval i na vykonávací řízení, což by vedlo k tomu, že by se účinky zahájení úpadkového řízení řídily právem členského státu, v němž takové vykonávací řízení probíhá, zatímco by zároveň čl. 20 odst. 1 tohoto nařízení tím, že výslovně stanovuje povinnost vrátit správci podstaty vše, co bylo nabyto „výkonem rozhodnutí“, zbavoval článek 15 jeho užitečného účinku (rozsudek ze dne 9. listopadu 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, bod 34).
- 31 Navíc nařízení č. 1346/2000 spočívá na zásadě, podle níž požadavek rovného zacházení s věřiteli, kterým je vedeno *mutatis mutandis* každé úpadkové řízení, v zásadě brání řízením k uplatnění individuálních nároků věřitelů formou výkonu rozhodnutí, která jsou zahajována a vedena v době, kdy probíhá úpadkové řízení vůči dlužníkovi (rozsudek ze dne 9. listopadu 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, bod 33).
- 32 Je třeba mít tudíž za to, že působnost článku 15 nařízení č. 1346/2000 se nevztahuje na vykonávací řízení (rozsudek ze dne 9. listopadu 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, bod 35).
- 33 Naproti tomu žaloby na určení peněžitých závazků, které jsou omezeny na určení práv a závazků dlužníka, aniž zahrnují jejich výkon či plnění, a které na rozdíl od řízení k uplatnění individuálních nároků věřitelů formou výkonu rozhodnutí nemohou porušovat zásadu rovného zacházení s věřiteli ani kolektivní průběh úpadkového řízení, spadají do působnosti uvedeného článku 15.
- 34 Je tedy na předkládajícím soudu, aby před použitím článku 15 nařízení č. 1346/2000 ověřil, zda žaloba V. Tarragó da Silveiry je žalobou ve věci samé, jejímž předmětem je právě uhrazení pohledávky, a zda se jako taková liší od řízení, jehož cílem by bylo nucené vymáhání této pohledávky.
- 35 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že článek 15 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije na řízení probíhající před soudem členského státu, jehož předmětem je uložení povinnosti dlužníkovi zaplatit peněžitou částku dlužnou na základě smlouvy o poskytování služeb, jakož i peněžitou náhradu škody způsobené nesplněním této smluvní povinnosti, pokud úpadek tohoto dlužníka byl prohlášen v úpadkovém řízení zahájeném v jiném členském státě a prohlášení úpadku se vztahuje na veškerý majetek uvedeného dlužníka.

K nákladům řízení

- 36 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

Článek 15 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení musí být vykládán v tom smyslu, že se použije na řízení probíhající před soudem členského státu, jehož předmětem je uložení povinnosti dlužníkovi zaplatit peněžitou částku dlužnou na základě smlouvy o poskytování služeb, jakož i peněžitou náhradu škody způsobené nesplněním této smluvní povinnosti, pokud úpadek tohoto dlužníka byl prohlášen v úpadkovém řízení zahájeném v jiném členském státě a prohlášení úpadku se vztahuje na veškerý majetek uvedeného dlužníka.

Podpisy.